

N:o 22.

Ankom till Riksd. kansli den 24 mars 1908 kl. 6 e. m.

*Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5
i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl.
Maj:t angående utredning om arbetslösheten i Sverige m. m.*

I en till utskottet öfverlämnad motion, n:o 32, har herr *E. O. V. Wavrinsky* i Stockholm hemställt, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående arbetslösheten i Sverige samt rörande försäkring mot dennas ekonomiska följder.

Herr Wavrinskys motion har följande lydelse:

»Den sociala försäkringens uppgift är att skydda de mindre bemedla-
des, särskildt arbetstagarnes, ekonomiska existens vid de tillfällen, då de utan egen förskyllan komma i den ställning att icke kunna försörja sig själfva. I Sverige hafva statsmakterna hittills vidtagit åtgärder för sådan försäkring mot följderna af dels *sjukdom* och dels *olycksfall i arbete*, och för närvarande pågå lifliga sträfvanden att utveckla formerna samt utvidga området för såväl sjuk- som olycksfallsförsäkringen.

Socialförsäkringsens uppgift.

I en samtidigt afgifven motion har jag tillåtit mig rikta uppmärksamheten på angelägenheten, att statsmakterna befrämja och särskildt understödja en blifvande *moderskapsförsäkring*, åsyftande att barnsängskvin-

norna må erhålla ersättning för den aflöning de förlora genom frånvaro från arbetet.

Sjukförsäkringen är hos oss ordnad enligt den frivilliga försäkringens principer, i det att staten åtnöjer sig med att genom lagstiftning reglera samt ekonomiskt understödja den af frivilliga organisationer anordnade verksamheten på detta område. Vår olycksfallsförsäkring är däremot så till vida tvångsförsäkring, att dess skydd genom statens lagstiftningsmakt tillförsäkrats alla arbetare inom vissa yrken, oberoende af deras egna åtgöranden.

Sedan länge tillbaka har vidare hos oss frågan om *ålderdoms- och invaliditetsförsäkring* varit aktuell, och i anledning af nästföregående Riksdags skrifvelse i ämnet har Kungl. Maj:t nyligen tillsatt en kommitté för frågans lösning. Därest i samband härmed äfven upptages spørgsmålet om *understöd åt änkor och föräldralösa*, så torde vi snart nog komma därhän, att *arbetstagaren och hans familj tillförsäkras verksamt ekonomiskt skydd vid alla de eventualiteter, som medföra minskning i eller förlust af arbetsförmågan.*

Socialförsäkringen och fattigvården.

Genom den sociala försäkringens framträdande och utveckling har *fattigvårdens* begrepp och omfattning väsentligt förändrats. All den understödsverksamhet, som här ofvan angifvits redan vara ordnad eller böra ordnas såsom offentlig försäkring, hvilade ännu för några decennier sedan på den offentliga och enskilda välgörenheten. Efter hand har det emellertid allt klarare framstått såsom en orättvisa och obarmhärtighet från samhällets sida att med välgörenhetens nådegåfvor afspisa dem, som råkat i nödställd belägenhet, oaktadt de ärligen fyllt sin plikt som nyttiga och verksamma arbetare. Det är denna förändrade uppfattning, som drifvit fram till lösning eller aktualitet den sociala försäkringens här ofvan angifna olika grenar.

Samtidigt med att området för fattigvårdens verksamhet därigenom inskränkts, har emellertid en fördjupad uppfattning utbildats af samhällets skyldigheter gentemot äfven dem, som nu utgöra fattigvårdens föremål. Och man har alltmer känt sig förpliktad sörja för, att dessa beklagansvärda, oaktadt de måhända i många fall kunna sägas själfva bära ansvaret för sin belägenhet, dock må på ett långt effektivare sätt, än tidigare varit vanligt, tagas om hand och erhålla omvårdnad. En direkt följd af det förändrade läge, i hvilket fattigvården nu befinner sig — dels på grund af socialförsäkringens utveckling och dels genom de nya åsikterna om fattigvårdens uppgifter — är ock Kungl. Maj:ts åtgärd att tillsätta en

särskild kommitté för revision af de lagbestämmelser, som reglera våra fattigvårdsförhållanden. Vi befinna oss sålunda för tillfället i den situationen, att gränserna mellan samt formerna för de olika grenarna af samhällets ekonomiska omvårdnad om de mindre bemedlade nu skola klargöras för vinnande af en allsidig och systematisk verksamhet på detta område. Då det därvid är af största vikt, att alla hithörande frågor vinna nödig belysning, har jag ansett tidpunkten vara inne att rikta uppmärksamheten på behovet af *försäkring mot arbetslöshet*.

Under det att de öfriga här ofvan berörda slagen af socialförsäkring¹ *Arbetslöshetsförsäkringens uppgift.* åsyftat ekonomiskt skydd vid arbetsförmågans försämring, så har arbetslöshetsförsäkringen till uppgift att bereda understöd åt arbetare, som visserligen äro fullt arbetsdugliga och arbetsvilliga, men det oaktadt ej kunna erhålla sysselsättning, enär arbetsmarknaden af en eller annan anledning ej förmår använda all disponibel arbetskraft.

Det lärer väl ej vara erforderligt att närmare skildra arbetslöshetens¹ *Arbetslöshetens verkningar.* verkningar för en arbetare, särskildt om han är familjefader. Redan det att en person, som oförvitligt och dugligt skött sina åligganden i många år, helt plötsligt utan eget förvållande ser sig beröfvad den sysselsättning, åt hvilken han ägnat sig och som gifvit honom en knapp men lugn utkomst, måste på honom utöfva ett beklagligt inflytande. Och när så efter några veckor de sista sparpennigarna taga slut, när arbetsredskap och det mödosamt sammanbragta bohaget afyttrats, utan att han ändå kan hålla borta nöden från sig själf och sin familj, så vakna lätt hos honom bittra känslor mot de förhållanden och det samhälle, i hvilka han lefver. De arbetslösas legioner vid ekonomiska depressionsperioder ha i alla tider utgjort den lätt mottagliga jordmån, i hvilken finnes näring för och gifves upphof till de mest förtviflade tilltag.

Bland de arbetslösa har det ock alltid varit, som samhällets »olycksbarn» till stor del rekryterats. Redan det att man saknar det stöd, som ordnad sysselsättning ensamt kan gifva, är ju ägnadt att inleda en person i åtskilliga frestelser. Och då härtill kommer brist på de nödvändigaste lifsförnödenheterna — en brist, som synes dess mer förhatlig, när den är oförskyllad — så är det ej lätt för den arbetslöse själf eller hans hungerande och frysande familj att hellre lida än söka på orättmätigt sätt förhjälpa sig ur sitt elände. Vid arbetslöshetstiden är det, som landsstrykarnes, förbrytarnes och de prostituerades arméer starkast rekryteras. Den ekonomiska och moraliska förlust, samhället lider genom en mängd

förut nyttiga medlemmars öfvergång till att blifva onyttiga och samhällsfarliga, kan säkerligen ej taxeras nog högt. Det borde vara af den största betydelse, att just vid kristider icke de arbetslösa ställas utan inkomst, så att de breda lagrens köpförmåga plötsligt förminskas just vid samma tidpunkt, som näringslivet af andra skäl försvagas.

Fattigvården
och arbetslösheten.

Hittills är det framför allt fattigvården, den offentliga och enskilda, som sökt efter måttet af sina resurser taga hand om de arbetslösa och deras familjer. Men det synes uppenbart, att denna utväg, som numera allmänt erkännes vara olämplig i de fall, då arbetaren fått sin arbetsförmåga nedsatt, måste vara än mer olämplig såsom hjälp åt den arbetare, som *vill* och *kan* arbeta, men *ej får* sysselsättning. Den alldeles oförskyllda arbetslösheten påkallar andra åtgärder än fattigvården, hvilken enligt det allmänna föreställningssättet alltid på sina kunder sätter en prägel af mindre-värdighet samt äfven medför förlust af vissa medborgerliga rättigheter och därigenom bidrager att nedslå den fattigunderstöddes själfkänsla, lefnadsmod och arbetsenergi för framtiden.

Vid den under oktober 1906 i Stockholm hållna kongressen för fattigvård och folkförsäkring, därvid fattigvårdens förhållande till arbetslösheten särskildt behandlades, betonades också skarpt, att understödandet af de oförskyllt arbetslösa icke är en fattigvårdsfråga, utan måste behandlas såsom ett särskildt problem, för hvars utredande kongressen beslöt anhålla om regeringens åtgärder. Den allmänna uppfattningen, som vid kongressen gjorde sig gällande, utvecklas närmare i den å kongressens vägnar till Konungen öfverlämnade skrifvelse, som här bifogas såsom särskild bilaga (Bil. 1).

Arbetslöshetsfrågan i Sverige.

Att frågan om arbetslösheten och dess bekämpande under den senare tiden varit så föga uppmärksammas i vårt land, beror på det lyckliga förhållandet, att vi kunnat glädja oss åt en längre tids oafbrutet goda konjunkturer. Med hvarje år ha industri och samfärdsel utvidgats och utvecklats samt tagit allt flera armar i anspråk. Då samtidigt emigrationen från landet afledt stora skaror af den till produktivt arbete mognande ungdomen, så har i stort sedt icke öfverflöd utan brist på arbetskraft förelegat.

Men det har ej alltid varit så, utan i den nuvarande generationens minne kvarstår ännu lifligt, huru under 1890-talets förra hälft arbetslösheten var kronisk och särskildt under vintrarna antog betydande dimensioner samt framkallade nöd och elände i vida kretsar bland våra kropps-

arbetare. I anledning häraf tillsatte dåvarande öfverståthållaren friherre G. Tamm år 1894 en kommitté för utredning rörande arbetslösheten i Stockholm och därmed sammanhängande förhållanden¹. Kommitténs år 1895 afgifna betänkande, som innehåller utförliga redogörelser för Stockholms stads arbetslöshetspolitik under en längre följd af år samt utredningar rörande motsvarande förhållanden såväl å andra orter i riket som ock i utlandet, erbjuder ett mycket stort intresse äfven för studiet af de nuvarande förhållandena. Såsom betecknande för den utsträckning, arbetslösheten i Stockholm tog under slutet af 1880- och början af 1890-talet, må anföras, att — förutom åtskilliga åtgärder, som af stadens olika myndigheter vidtogos för att under vintern låta de regelbundna kommunala arbetena fortgå i största möjliga omfattning — nästan hvarje vinter stora belopp anvisades till särskilda *nöd hjälpsarbeten*, så t. ex. vintern 1891—92 ej mindre än 325,000 kr. Likartade åtgärder måste äfven tillgripas på andra orter i landet, utan att man dock, trots de dryga utgifterna, lyckades sysselsätta mer än mindredelen af de arbetslösa skarorna.

Att icke några genomgripande åtgärder i Stockholm vidtogos i anledning af det lärrika och i många hänseenden uppslagsgifvande kommittébetänkandet, berodde, såsom förut antydts, på att vid samma tid inträdde den förbättring i de ekonomiska förhållandena, som sedan fortfarit allt intill den senaste tiden. När de förhållanden något förbättrats, hvilka gifvit anledning till kommittéutredningen, slog man sig åter till ro i stället för att under den goda tiden förbereda sig att möta kommande svårigheter.

Nu har emellertid åter en nedgång börjat i den långvariga högkonjunkturen, och tyvärr torde såväl vårt affärslif som våra arbetare komma att få bittert erfara dess verkningar. Man må dock icke tro, att arbetslösheten endast skulle existera vid kristider, och att sålunda något behof efter ständigt verkande skyddsmedel icke skulle förefinnas. Så är ingalunda förhållandet, utan i det moderna storindustriella samhället är arbetslösheten en alldeles konstant företeelse, äfven under de bästa konjunkturer. Under den ständiga växlingen mellan gamla föråldrade samt nya framväxande företag och metoder — till följd af de mänskliga behofven, kommunikationernas, uppfinningarnas och maskinernas snabba förändringar — befinner sig näringslifvet i en oafbruten omvandling. När denna går

Arbetslöshetens orsaker.

¹ Kommitténs ordförande var Hugo E. G. Hamilton, öfriga ledamöter Alb. Amundson, Ernst Beckman, Algernon Börtzell, Otto Fröman och Johannes Svensson, sekreterare Emil Kinander.

lugnt och jämnt, ske den nödvändiga omflyttningen och omsättningen af arbetskraft i regel också utan större afbrott. Vid goda konjunkturer är efterfrågan så stark, att längre tids arbetslöshet icke behöfver drabba den duglige arbetare, som af utvecklingen öfverflödiggjorts på ett ställe, ty han får vanligen lätt anställning annorstädes, särskildt om lämpliga former för arbetsförmedling finnas anordnade. Äfven under de goda tiderna händer det dock mycket ofta, att äfven mycket dugliga arbetare få under en eller annan vecka vänta på passande ny anställning.

Säsongsarbetslösheten.

Inom en stor mängd yrken förekommer regelbundet hvarje år s. k. *säsongsarbetslöshet*, hvilken beror därpå, att produktionsverksamheten inom yrket af en eller annan anledning måste särskildt forceras under vissa delar af året och i gengäld mer eller mindre inskränkas under andra tider. Denna ständigt återkommande fluktuation inom loppet af hvarje år beror ytterst på temperaturförhållandena, hvilkas inverkan i någon mån kan spåras inom nästan alla yrken. Denna inverkan blir med våra extrema klimatväxlingar mycket kännbar; man behöfver blott tänka på den skillnad, som inom hela näringslifvet gör sig gällande mellan vintermånaderna januari—mars å ena sidan och vårmånaderna april—maj, då öfverallt en sjudande och forcerad brådska inträder. Under denna sistnämnda period sysselsätts utan tvifvel många tusen personer mer än under vintern, då motsvarande antal gifvetvis är utan fast sysselsättning och stadigvarande inkomst.

Särskildt svåra äro i detta hänseende *byggnadsyrkena*, hvilkas talrika arbetareskaror till stor del regelbundet sakna arbete under åtminstone 4 à 5 månader af året. Samma förhållande äger rum med afseende å den talrika gruppen af hamn- och stufveriarbetare i våra sjöstäder, hvilka vid sjöfartens upphörande på hösten ställas utan inkomst.

Tillfälliga anledningar till arbetslöshet.

Mera tillfälliga naturföreteelser kunna ofta inom ett mera inskränkt område åstadkomma likartade verkningar. Endast för någon månad sedan berättade tidningarna samtidigt om en eldsvåda och en öfersvämning, som ödelagt tvenne arbetsplatser med hvardera 6 à 700 arbetare, hvilka sålunda plötsligt ställdes utanför sitt vanliga arbete, intill dess de åstadkomna skadorna efter månaders förlopp kunde ersättas. I de nu afsedda fallen voro arbetsgifvarne så kapitalstarka, att återbyggnadsarbeten genast påbörjades, vid hvilka en del arbetare kunde få sysselsättning, men ofta nog innebära dylika händelser en mycket allvarlig fara för de vid arbetet varande och på platsen bosatta arbetarne.

Bland de mångahanda anledningarna till arbetslöshet är det dock ingen, som medför så förödande och omfattande verkningar som den s. k. *ekonomiska krisen*, hvilken likt ett oundvikligt öde vältrar fram öfver hela den ekonomiskt sammanhörande världen och för längre eller kortare tid rubbar dess normala funktioner. Orsakerna till dessa depressioner kunna vara olika, men deras verkningar äro alltid desamma: affärsvärlden blir orolig, pengarna blifva svåråtkomliga, alla värden sjunka i pris, företagsamheten aftager, konsumtionsförmågan och afsättningen minskas, industriens produktion inskränkes, arbetarne afskedas och måste gå arbetslösa. Alla dessa symptom återfinnas i viss mån hos den kris, under hvars tryck vi för närvarande befinna oss och som hårdt härjat ej blott bland affärsmännen utan äfven bland vissa arbetstagare. Ty så intimt är sambandet mellan alla de olika graderna af ekonomiskt arbetande människor inom vårt samhälle, att när den finansiella krisen kommer dess slag kännes öfverallt.

*Arbetslöshet
förorsakad
af »kriser».*

Den nuvarande situationen är ock synnerligen ägnad att belysa, huru blindt och orättvist arbetslöshetens olycka kan drabba. Ehuru vårt produktiva näringslif enligt allas samstämmande omdömen i stort sedt befinner sig i ett välordnad tillstånd, så brytes helt plötsligt lugnet, det ekonomiska förtroendet, den normala utvecklingen, och i stället inträda oro och omhvälfningar. Och hvarför? Jo, emedan Förenta staternas banklagstiftning icke är fullt rationell. Man må icke förvåna sig öfver att vid sådana tider bitterhet födes hos arbetarne, som kunna blifva värst lidande af de ekonomiska omhvälfningarna. Visserligen har krisen ännu ej hos oss föranledt mer än några få betalningsinställelser vid större fabriker med upphörande af driften, men den faran hotar nog på flera andra ställen, och i alla händelser är det krisen, som förorsakat den penningdyrhet, som alldeles förlamat byggnadsverksamheten och framkallat ovanligt stor arbetslöshet bland dess arbetare.

En närmare kannedom om arbetslöshetens uppträdande och frekvens inom olika yrken, kön och åldrar äga vi tyvärr icke, och dess åstadkommande erbjuder många svårigheter. I åtskilliga andra länder har man lifligt sysselsatt sig med hithörande frågor och äfven lyckats klargöra åtskilliga spörsmål. (Jfr. »Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik» 1905, häfte 3, »Statistiska arbetslöshetsundersökningar i Tyskland» samt 1906, häfte 2, »Statistiska arbetslöshetsundersökningar i Norge».) Såsom ett bevis på det tilltagande intresset för arbetslöshetsfrågan må anföras, att hösten 1906 i Milano hölls en kongress, som ute-

Arbetslöshetens omfattning.

slutande ägnades åt dess studium. Under loppet af innevarande år torde från engelsk sida initiativ tagas till en ny sådan kongress, liksom den förra af officiell karaktär, hvarjämte afsikten är att under mellantiderna mellan följande kongresser anordna systematiska undersökningsarbeten.

Hos oss erbjuda de offentliga arbetsförmedlingsanstalternas månadsrapporter och årsredogörelser ett i många hänseenden intressant material till arbetslöshetsfrågans bedömande. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik har ock sedan flera år tillbaka sökt att från arbetarnes fackföreningar erhålla regelbundna rapporter om arbetslösheten bland deras medlemmar, och i de kvartalsöfversikter öfver arbetsmarknadens läge, som återfinnas i dess »Meddelanden», förekommer en mängd spridda uppgifter här om. Enligt upplysningar, som från den arbetsstatistiska afdelningen meddelats, komma att i tidskriftens häfte för februari eller mars offentliggöras åtskilliga sammanställningar af de uppgifter rörande arbetslöshetsförhållandena, hvilka på olika vägar kunnat införskaffas. Äfven om icke några tillfyllestgörande utredningar och siffror här kunna lämnas rörande arbetslösheten, så är det dock af all erfarenhet otvetydigt ådagalagdt, att oförskylld arbetslöshet för dugliga och skötsamma arbetstagare ständigt och i betydande omfattning förekommer äfven i vårt land.

Samhället bör
ingripa mot
arbetslösheten.

Enligt den uppfattning, som nu alltmera börjar göra sig gällande om samhällets skyldigheter mot sina medlemmar, kan man beteckna det såsom en *statens plikt* att göra hvad som göras kan för att rädda dessa från arbetslöshetens olycka. I alla händelser är detta ett obestridligt *statsintresse*, enär arbetslöshetens följder visat sig så fördärfbringande för dem, som däraf drabbas, för deras familjer och följaktligen ock för hela samhället. Det är i själfva verket en god ekonomisk politik att äfven med vissa pekuniära uppoffringar hjälpa de arbetslösa, så att de icke sjunka ner till att för all framtid blifva samhället till skada och tunga.

Arbetslöshetens
förebyggande.

Då möter oss den frågan, hvad samhället bör och kan göra i anledning af arbetslösheten. Såsom alltid i dylika fall måste det främsta önskningsmålet vara att förekomma det onda *genom att undanröja dess orsaker*. Otvifvelaktigt kan åtskilligt göras i denna riktning. Inom flertalet näringsgrenar kan produktionen, mera än hittills skett, genom förutseende planläggning ordnas likformigt under hela året, så att hela arbetsstyrkan blir stadigvarande. I själfva verket kan man påstå, att just de bäst skötta och ekonomiskt mest gifvande företagen, i större utsträckning än de sämre, anordnat sig så, att produktionen och arbetsstyrkan äro såvidt möjligt lika stora hela året om. Särskildt bör man kunna fordra, att

staten och kommunen, som i så stor utsträckning och på olika områden uppträda som arbetsgifvare, skola söka i möjligaste mån bedriva sin verksamhet jämnt under hela året. Emellertid är det klart, att vårt ekonomiska lif ännu icke på lång tid kan blifva så systematiskt ordnad, att icke sådana ständiga rubbningar och slitningar skola där förekomma, hvilka gifva anledning till regelbunden arbetslöshet. Ej heller har man ännu lyckats fullt utreda orsakerna till och innebörden af de s. k. ekonomiska kriserna — än mindre botemedlen mot dem. Den ekonomiska vetenskapen och praktiken hafva här stora framtidsmål, genom hvilkas lösning man kan hoppas på arbetslöshetens successiva försvinnande.

Men för dessa förhoppningar för framtiden får man ej skjuta ifrån sig det nu aktuella, allvarliga spørsmålet. Kunna vi ej hoppas på, att undanröja arbetslöshetens orsaker och därmed arbetslösheten själf, så är det vår oafvisliga skyldighet att söka vidtaga tjänliga åtgärder för att hämma dess vådor.

Det medel, som hos oss liksom annorstädes oftast brukat tillgripas vid tider af ovanligt stor arbetslöshet, är anordnandet af *nödhjälpsarbeten*, genom hvilka man velat skaffa de arbetslösa någon sysselsättning och inkomst, intill dess bättre arbetsförhållanden inträdt. Man har därvid gjort försök med att anordna verkstäder för olika yrkesmän, dock med sådana resultat, som ej uppmuntra till fortsättning. Endast enklare grofarbeten torde lämpligen kunna användas för framtiden, men därmed hjälpas ju endast grofarbetarne, hvarförutom denna utväg trots det presterade arbetet torde ställa sig så dyrbar, att andra åtgärder såvidt möjligt böra föredragas.

Nödhjälpsarbeten.

Om sålunda samhället endast i begränsad utsträckning kan åtaga sig att skaffa de arbetslösa arbete, så är det däremot ett mycket lämpligt sätt för dess ingripande att förhjälpa de arbetssökande till att finna de anställningar, som verkligen stå till buds. Den *offentliga arbetsförmedlingen*, som i detta hänseende torde komma att få den allra största betydelse, befinner sig hos oss i en synnerligen glädjande utveckling, för hvilken närmare redogörelse redan lämnats Riksdagen under statsverkspropositionens 6:te h. t., s. 208—209. (Jfr. härom i öfrigt den arbetsstatistiska afdelningens »Meddelanden» samt de olika kommunala anstaltarnas årsredogörelser.)

Offentlig arbetsförmedling.

Oåktadt sålunda mycket torde kunna göras och åtskilligt redan göres för att förekomma eller förminska arbetslöshetens frekvens, så är den likväl allt framgent så omfattande och olycksbringande för såväl arbets-

Arbetslöshetsförsäkringen.

tagarne som för samhällena, att åtgärder snarast möjligt böra vidtagas från det allmännas sida för att neutralisera dess ekonomiska verkningar genom *arbetslöshetsförsäkring*.

Arbetslöshetsförsäkringen har under de senaste åren varit en af de frågor, som mest diskuterats inom den sociala litteraturen. En nästan öfverskadlig rad af projekt har därunder framkommit och rönt mer eller mindre anslutning. En hel del af dessa förslag har ock omsatts i praktiken, i det att åtskilliga stadskommuner i särskildt Schweiz, Tyskland och Belgien men äfven i flertalet andra kulturländer under längre eller kortare tid anställt försök på detta område. Efter hand har emellertid allt tydligare framgått såsom resultat, att på detta område den frivilliga försäkringen åtminstone för närvarande är att föredraga framför den obligatoriska samt att sträfvandena torde böra närmast inriktas i enlighet med de principer, som först funno sin konsekventa tillämpning i den belgiska staden Gent.

Gent-systemet.

I Gent bildades år 1900 af kommunen en fond, som årligen skulle mottaga tillskott af kommunens medel för att därmed understödja arbetslöshetskassor i staden. Genom att därvid bygga på de af arbetarne upprättade kassorna slapp man bilda särskilda sådana och undgick därmed införandet af en ny och dyrbar administration. Emellertid uppkom därvid den svårigheten, att då arbetarnes arbetslöshetskassor omedelbart sammanhånga med deras fackföreningar, stadens bidrag till kassorna kunde komma att verka såsom ett offentligt understöd för fackföreningarnas allmänna verksamhet, sålunda äfven vid strejker o. s. v. Denna eventualitet undvek man i Gent därigenom, att man icke lämnar bidrag till fackföreningarna, ej heller till arbetslöshetskassorna, utan till den försäkrade arbetslöse. Denne får af det allmänna uppbära ett tillskott till det understöd, som kassan lämnar. I samma mån han själf har genom sin omtänksamhet tillförsäkrat sig ett större understöd, får han ock ett större bidrag af kommunen.

Då vidare flertalet arbetare icke tillhörde fackföreningar, som upprättat arbetslöshetskassor, anordnades en gemeusam sparkassa, där sådana arbetare kunde regelbundet insätta afgifter, som berättigade dem att vid arbetslöshet återfå beloppet jämte ett proportionellt bidrag af kommunens medel. Denna sparkassa har dock endast i ringa utsträckning tagits i anspråk. Däremot har det kommunala understödet till de i fackkassorna försäkrade visat sig högst betydligt påskynda införandet af sådan försäkring. År 1901 var det endast 20 kassor, som fingo bidrag, men redan

år 1904 hade deras antal stigit till 34. Det erkännes ock allmänt, att kommunen genom lättad fattigvårdsbörda fått mer än fullgod ersättning för de belopp den lämnat arbetslöshetskassorna. Efter Gents föredöme hafva ock en mängd andra kommuner i Belgien och norra Frankrike börjat understödja arbetarnes kassor.

De sålunda vunna gynnsamma erfarenheterna gäfvo i franska deputeradekammarerna under flera år upphof till en mängd förslag och parlamentariska arbeten i syfte att förmå staten till positiv verksamhet på detta område. År 1905 lyckades man ock enas om ett beslut rörande statsbidrag till arbetslöshetskassor. Enligt de gifna bestämmelserna skola kassorna jämväl söka sörja för arbetsförmedling, de kunna lämna vare sig understöd på platsen eller reshjälp, deras omfattning må gälla antingen särskilda yrken eller ock vissa lokala områden, deras affärsförvaltning står under statskontroll. Statsbidraget utgår i regel med 16 % af det till hvarje medlem utbetalade understödet. Vid statsbidragets beräkning får dock ej understödet upptagas högre än 2 fr. pr dag att utgå under högst 60 dagar under loppet af 12 månader. För ledningen af statens verksamhet tillsattes en arbetslöshetskommission, bestående af representanter för parlamentet, statsförvaltningen och arbetslöshetskassorna. Resultaten af dessa åtgärder hafva ännu icke blifvit så stora, på grund af att arbetareorganisationerna i Frankrike förut icke i särdeles stor utsträckning sysselsatt sig med arbetslöshetsförsäkring. För år 1905 erhöles 47 kassor statsbidrag; för år 1906 uppburo 64 kassor statsbidrag om tillsammans 42,495 fr.

Statsåtgärder i Frankrike.

Den svåra arbetslöshet, som särskildt under de första åren af 1900-talet rådde i Norge, föranledde tillsättandet år 1904 af en departemental kommitté för undersökande af frågan om arbetslöshetsförsäkring. Kommitténs den 30 dec. 1905 afgifna förslag blef med åtskilliga förändringar af stortinget antaget. Den 12 juni 1906 utfärdades i enlighet härmed en lag om stats- och kommunbidrag till norska arbetslöshetskassor att gälla från och med 1 okt. 1906 till och med utgången af år 1911.

Statsåtgärder i Norge.

Alla norska arbetslöshetskassor, som uppfylla lagens bestämmelser, kunna på ansökan förklaras berättigade att af statskassan erhålla $\frac{1}{4}$ af de belopp, hvarmed de understödja sina i landet bosatta medlemmar, som antingen äro norska medborgare eller varit bosatta i landet under de 5 senaste åren. Kassornas inkomster måste till minst hälften åstadkommas genom medlemmarnas egna afgifter. Kassornas stadgar skola innehålla bestämmelser om: att medlemmarna ej äga rätt till understöd, förrän de

tillhört kassan och betalt afgiften under minst 26 veckor; *att* understöd på platsen ej lämnas förrän arbetslösheten varat minst 3 dagar; *att* understöd på platsen får uppgå högst till hälften af medlemmarnas genomsnittliga daglön i sitt yrke; *att* understöd icke lämnas för längre tid än 90 dagar under loppet af 12 månader; *att* medlemmarna äro skyldiga mottaga det arbete kassans styrelse finner passa dem; *att* understöd ej utbetalas till medlem, som tillika är medlem af annan arbetslöshetskassa eller uppbär bidrag af sjukkassa; *att* intet slags understöd lämnas andra än oförskylldt arbetslösa men arbetsföra personer, hvarvid som oförskyllt icke räknas arbetslöshet, som förorsakas af strejk eller lockout. Understöd får ej lämnas någon arbetslös, som befinner sig i kommun med offentlig arbetsförmedlingsanstalt, förrän han däri anmälts som arbetssökande.

Af det belopp, staten utbetalar till kassorna, skola $\frac{2}{3}$ ersättas staten af de kommuner, där de understödstagande äro bosatta.

Arbetslöshetskassornas räkenskaper och penningmedel skola skötas alldeles oberoende af den förening, med hvilken kassan kan vara förbunden. Kassan är ock skyldig att såsom medlemmar upptaga äfven andra än till föreningen hörande personer inom samma yrke, hvilka dock ej äga deltaga i kassans förvaltning, med mindre särskildt beslut därom fattas.

Rörande kassornas verksamhet skola regelbundna redogörelser inlämnas till och granskas af de kommuner, inom hvilka understödstagarna äro bosatta; kassornas stadgar granskas och deras skötsel kontrolleras i sista hand af vederbörande regeringsdepartement.

Oaktadt lagen redan varit gällande öfver ett år, har ännu ingen arbetslöshetskassa anhållit om berättigande att enligt densamma erhålla bidrag af det allmänna. Icke ens de af arbetareorganisationer redan förut upprättade kassorna hafva hittills visat någon böjelse för att begagna sig af de i lagen tillförsäkrade förmånerna. Härom har professor O. Jæger i Kristiania — hvilken kanske mer än någon annan bidragit föra saken fram — benäget meddelat upplysningar. Arbetarnas missnöje väcktes redan däraf, att det allmännas bidrag, som af kommittén föreslagits till $\frac{1}{3}$, i lagen bestämdes till endast $\frac{1}{4}$ af understödsbeloppet. Likaså var det mot kommitténs mening, som i lagen infördes bestämmelsen om att bidrag endast erhålles för de medlemmar, som äro norska medborgare eller varit bosatta i landet under de senaste 5 åren, och genom hvilken bestämmelse kassorna skulle tvingas till en detaljerad och besvärlig kontroll öfver sina medlemmars förhållande i detta hänseende. Redan under de förberedande förhandlingarna uppväcktes också hos arbetarna ett starkt motstånd mot

det stadgande, som tillförsäkrar de utom fackförbunden stående arbetarna rätt att ingå i dessas arbetslöshetskassor, därest de mottaga statsbidrag.

Af dessa anledningar hafva fackförbunden — af hvilka dock endast några få förut äga arbetslöshetskassor — varit föga intresserade för att anordna dem efter lagens bestämmelser. Hittills hafva de ock utan större afsaknad kunnat undvara det i densamma utlofvade understödet, enär året 1907 i Norge varit särdeles gynnsamt med jämförelsevis ringa arbetslöshet. Då det offentligas bidrag utgår i proportion till de utbetalade beloppen, har sålunda någon direkt ekonomisk anledning knappast ännu förelegat att eftersträfvat understöd. Helt annan betydelse för kassornas affärsställning skulle däremot statsbidraget få vid arbetslöshet af något större omfattning.

Om sålunda de egentliga arbetarna hittills ställt sig något afvisande mot det i Norge införda systemet, så har det däremot framkallat ett starkt intresse för arbetslöshetsförsäkringen bland den underordnade affärspersonalen. Ett energiskt organisationsarbete har pågått bland bankfunktionärer, handelskontorister, butikspersonal o. dyl., så att för dessa grupper af arbetstagare arbetslöshetskassor snart torde blifva bildade.

I Danmark upptogs frågan om statens understödande af arbetslöshetskassor i riksdagen redan år 1896 och var sedan regelbundet föremål för motioner. År 1903 tillsattes emellertid en stor arbetareförsäkringskommitté, som hufvudsakligen skulle sysselsätta sig med frågan om ålderdoms- och invaliditetsförsäkring, men därjämte borde ägna uppmärksamhet åt andra grenar, särskildt arbetslöshetsförsäkringen. I detta sistnämnda ämne afgaf kommittén år 1906 ett betänkande, som lades till grund för ett lagförslag till riksdagen. Förslaget antogs med några förändringar, och den 9 april 1907 utfärdades en lag om arbetslöshetskassor att gälla för 5 år.

Statsåtgärder i Danmark.

Med arbetslöshetskassor förstås i lagen föreningar af personer, hvilka som lönearbetare äro knutna till ett eller flera bestämda fack och hafva slutit sig tillsammans för att genom bestämda bidrag tillförsäkra hvarandra hjälp vid fall af arbetslöshet, som icke beror på strejk eller lockout, sjukdom eller invaliditet, onykterhet eller olämpligt uppförande o. s. v. Understöd får i öfrigt icke lämnas medlemmar, som fullgöra sin värnplikt, hållas häktade, åtnjuta fattigvård, som vägra mottaga af kassans styrelse lämnadt arbete, lämpadt för deras arbetsförmåga o. s. v. Hvarje arbetslöshetskassa, som motsvarar lagens fordringar, har rätt till offentligt »erkännande» och därmed följande understöd. Endast lönearbetare i svagare

ekonomisk ställning kunna bli understödstagande medlemmar i erkänd arbetslöshetskassa. Sådan måste hafva minst 50 medlemmar. Ehuru kassorna helst böra vara fackkassor, omfattande särskilda yrkesgrupper öfver hela landet, kunna dock äfven lokala kassor ordnas för samtliga fack inom en eller flera kommuner.

Understöd kan ej tilldelas någon, förrän han under minst ett år varit medlem i kassan, och utbetalas ej heller (med undantag för reshjälp), förrän arbetslösheten varat mera än 6—15 dagar. Vanligt understöd får ej öfverstiga $\frac{2}{3}$ af normal arbetslön och i intet fall 2 kr. om dagen. Staten betalar årligen till hvarje arbetslöshetskassa $\frac{1}{3}$ af sammanlagda premiebeloppet. Enär emellertid en viss summa — för närvarande 250,000 kr. — årligen anvisas såsom statens hela utgift, kan det blifva nödvändigt att fördela statsbidraget efter lägre proportion mot premiebeloppet. Kommunerna, som gifvetvis få sin fattigvårdstunga minskad genom denna försäkring, medgifvas i lagen rätt att bidra med högst $\frac{1}{6}$ af premiebeloppet.

Ledningen och kontrollen af arbetslöshetsförsäkringen öfverlämnas åt en under inrikesministern sorterande arbetslöshetsinspektör. Hvarje år hålles under dennes ordförandeskap ett årsmöte, till hvilket hvarje kassa sänder minst ett ombud. Därvid skola företrädesvis behandlas frågor rörande samarbetet mellan kassorna. Vidare utses medlemmar i en permanent nämnd, som under inspektörens ordförandeskap deltagar i rörelsens ledning.

Omedelbart efter lagens utfärdande tillsatte arbetarnas landsorganisation ett särskildt utskott för att utarbета förslag till ändrade stadgar för de redan förefintliga fackkassorna samt i öfrigt ordna deras verksamhet enligt lagens föreskrifter. Kassorna blifva därigenom fullt själfständiga i förhållande till arbetarerörelsen i öfrigt. Detta oaktadt hafva fackkassorna med största ifver anmält sig för erhållande af statens »erkännande.» Ehuru lagen trädde i kraft först den 1 aug. 1907 har sådant erkännande redan tilldelats 21 fackkassor med c:a 49,000 medlemmar. Att märka är ju ock, att här statsbidrag omedelbart erhålles i proportion till premierna, så att det för kassorna är en gifven fördel att så snart som möjligt — äfven under goda tider — inrätta sig efter lagen och därigenom öka sina inkomster.¹⁾

¹⁾ En närmare framställning rörande tillkomsten och innebörden af de i Norge och Danmark vidtagna lagstiftningsåtgärderna för försäkring mot arbetslöshet har af *Hj. L. Hammar-skjöld* lämnats i *Ekonomisk tidskrift*, 1906, häfte 6, sid. 241—255. (»Till frågan om arbetslöshetsförsäkring».)

Förutom de här ofvan anförda länderna, — Frankrike, Norge och Danmark — där staten tagit arbetarnes egen understödsverksamhet som utgångspunkt för sitt ingripande, hafva arbetarnes organisationer äfven annorstädes ägnat lifligt intresse åt arbetslöshetsförsäkring. Särskildt i England och Tyskland använda de årligen stora summor i sådant syfte, och i samma mån organisationsväsendet vinner mognad och styrka, synes detta område för dess sträfvanden tillvinna sig allt större uppmärksamhet.

Så är äfven förhållandet inom den svenska organisationsrörelsen, där åtskilliga fackförbund redan ordnat särskilda arbetslöshetskassor för sina medlemmar, under det att andra ännu ej hunnit längre än till beviljande i mindre skala af tillfälliga understöd. Under år 1906 utbetaltes — såsom understöd på platsen eller reshjälp — ett sammanlagdt belopp af 96,433 kronor af följande 13 till Sveriges Landsorganisation hörande fackförbund: Bageriarbetare-, Bleck- och plåtslageriarbetare-, Förgylleriarbetare-, Gjutare-, Glasarbetare-, Hattarbetare-, Järn- och metallarbetare-, Kakelugnsmakare-, Litograf-, Sadelmakare- och tapetserare-, Skoarbetare-, Textilarbetare- och Tobaksarbetareförbunden. Bland dessa är det *Järn- och metallarbetareförbundets reshjälps- och understödskassa*, som spelat den utan jämförelse främsta rollen och i många fall tjänat som mönster för de öfriga. Rörande dess organisation och verksamhet lämnades vid kongressen för fattigvård och folkförsäkring följande redogörelse:

*De svenska
arbetareorga-
nisationernas
åtgärder för
arbetslöshets-
försäkring.*

»Hvarje medlem af förbundet tillhör äfven understödskassan, och är vid arbetslöshet berättigad till understöd, såvidt han varit medlem minst ett år och betalt minst 52 veckors kontingent. Då kassan bildades (år 1897) var afgiften till densamma 5 öre per medlem och vecka samt understödet 75 öre per dag i högst 30 dagar pr år. Detta har sedermera höjts, så att afgiften utgör 10 öre pr medlem och vecka och understödet 1 krona pr dag i 70 dagar pr år, och för den som varit medlem i 5 år eller däröfver till 1 kr. 50 öre per dag i samma tid pr år. Om större arbetslöshet inträder, kan dels kontingenten höjas, med högst 5 öre pr vecka, dels understödet nedsättas, dock först sedan ett par andra förbundets fonder anlåtats, från hvilka medel kunna i vissa fall öfverföras till understödsfonden. För densamma föras särskilda räkenskaper. Till familjeförsörjare och till dem, som varit medlemmar i fem år, kan understödet utbetalas för alla de 70 dagarne, om arbetslösheten varar så länge på den plats där arbetslösheten begynte, de öfriga medlemmar blott i 25 dagar. Understödet fortsättes dock då medlem afreser från platsen för att å annan plats söka eller taga arbete. Detta kan nämligen, efter vissa där-

för affattade regler, till resande medlem utbetalas å hvarje plats, där förbundet har afdelning, och kassan verkar sålunda äfven som reshjälpkassa för arbetslösa medlemmar. Afdelningarna insända redovisning till hufvudkassan månadsvis jämte kontingenten. Fattas det medel för afdelningen till utbetalande af understöd, erhåller den detta från hufvudkassan. Kassan omfattar sålunda hela landet, hvilket är en fördel framför att en sådan kassa blott vore lokal, då, utom allt annat, vid mycket stor arbetslöshet å en ort en lokal kassa där ju icke skulle kunna fungera. Det finnes större bärkraft, då de olika afdelningarna inom hela landet gemensamt bära upp kassan.»

Kassan har utbetalt i arbetslöshetsunderstöd:

År 1897.....	494: 40 kr.	År 1903.....	68,096: — kr.
» 1898.....	1,527: 90 »	» 1904.....	67,586: 25 »
» 1899.....	4,987: — »	» 1905.....	63,159: 50 »
» 1900.....	21,127: 50 »	» 1906.....	67,074: — »
» 1901.....	43,650: — »	» 1907.....	64,568: — »
» 1902.....	64,124: — »		

Medlemsantalet i förbundet och kassan har under samma tid ökat från 5,000 år 1897 till 33,000 år 1907. För den del af kassans verksamhet, som berört Stockholm, kunna följande närmare upplysningar meddelas:

	Antal medlemmar den ³¹ / ₁₂ .	Antal fall af arbetslöshet.*) Hela året. Däraf d. ³¹ / ₁₂ .	Utbetaldt understöd. Kr.	
År 1901	4,198	1,274	245	15,341
» 1902	4,577	1,527	111	17,686
» 1903	5,298	1,831	145	19,884
» 1904	5,503	1,964	162	26,176
» 1905	5,428	2,065	305	24,432
» 1906	5,823	1,656	90	27,334

Den äldsta och kanske mest välordnade arbetslöshetskassan har dock det utom Landsorganisationen stående *Typografförbundet*. De-s arbetslöshets- och reshjälpkassa, som började sin verksamhet redan år 1884 och efter hand undergått åtskilliga förändringar, arbetar numera efter följande principer. Som namnet anger, afser kassan såväl understöd på platsen som reseunderstöd för sökande af anställning annorstädes. Hvarje medlem i förbundet inbetalar, samtidigt med öfriga afgifter, 15 öre i veckan (hälften

*) Däri äfven inberäknade tillresande arbetslösa från andra orter.

för s. k. halft betalande medlem) till denna kassa och blir efter 26 vecors inbetalning berättigad att vid ofrivillig arbetslöshet uppbära understöd på platsen till ett belopp af 1 kr. 50 öre pr dag i 60 dagar och därefter ytterligare 1 kr. pr dag i 30 dagar eller tillsammans 120 kr.

Till medlem, som erlagt minst 260 veckoavgifter, utgår arbetslöshetsunderstödet med resp. 2 kr. och 1,50 under resp. 60 och 30 dagar eller med tillhoppa 165 kr. under 90 dagar. Därutöfver äger medlem rätt att under 50 dagar uppbära 1,20 per dag såsom reseunderstöd eller ock, på särskild ansökan, såsom understöd på platsen. Det vanliga reseunderstödet utgår med 1,20 pr dag under 90 dagars tid. Arbetslös medlem, som erhållit anställning på annan plats, kan, efter därom gjord framställning, beviljas fri resa för sig och familjen jämte ersättning för flyttningskostnad för bohag samt 2 kr. understöd pr dag för egen räkning under resan.

Från kassans bildande har såsom understöd utbetalats:

Under år 1884	183.49	Under år 1896	6,170.50
» » 1885	3,345.80	» » 1897	4,725.28
» » 1886	3,053.80	» » 1898	6,478.46
» » 1887	2,141.04	» » 1899	10,368.50
» » 1888	1,643.20	» » 1900	10,573.25
» » 1889	1,837.86	» » 1901	18,213.92
» » 1890	2,587.12	» » 1902	25,361.41
» » 1891	2,720.49	» » 1903	17,158.50
» » 1892	2,761.03	» » 1904	14,579.15
» » 1893	5,301.53	» » 1905	13,365.70
» » 1894	3,761.05	» » 1906	7,193.85
» » 1895	4,203.82		

Förbundets medlemsantal var vid 1906 års utgång 5,241.

Beträffande de olika slagen af understöd kunna följande uppgifter för åren 1905 och 1906 meddelas:

			Antal med-	Understöd,
			lemmar.	belopp.
Reshjälp	till egna medlemmar	1905	57	1,312.20
		1906	35	878.90
Reseunderstöd	» » »	1905	101	1,468.35
		1906	78	826.85
Flyttningsbidrag	» » »	1905	14	592.75
		1906	9	477.45

		Antal med- lemmar.	Understöd, belopp
Arbetslöshetsunderstöd till egna medlemmar	1905 (5,086 dagar)	166	7,159.—
	1906 (3,084 dagar)	110	3,672.75
Reshjälp till utlänningar	1905	77	2,833.40
	1906	53	1,337.90

Såsom af ofvanstående tablå framgår, utbetalas afsevärda understödsbelopp till utlänningar, i det att den svenska organisationen tillhör den internationella sammanslutningen inom yrket, hvilken för närvarande består af 18 olika nationella förbund. Svenska organiserade typografer äga sålunda också å sin sida att vid arbetslöshet uppbära understöd eller reshjälp i flertalet europeiska stater.

Uppslag till arbetslöshetskassors inrättande eller till bildande af res- och understödsfonder för arbetslösa ha på flera håll gifvits utan att leda till nämnvärdt resultat.

För öfrigt förekomma inom de flesta arbetareorganisationer tillfälliga understödsutbetalningar mycket ofta på privat initiativ. Arbetarnes starka solidaritetskänsla förmår dem nämligen ofta — kanske mest på smärre platser, där medlemmarne personligen väl känna hvarandra — att genom frivilliga insamlingar bringa hjälp åt kamrater, som af någon anledning t. ex. arbetslöshet befinna sig i ekonomiskt trångmål.

Försök med lokal försäkring mot arbetslöshet i Sverige.

Det torde icke sakna sitt intresse att här äfven erinra om ett i Sverige tidigare gjort försök att anordna en lokal försäkring för arbetslösa. Den under 1890-talets förra hälft rådande ekonomiska depressionen hade, som ofvan anförts, öfverallt i Europa framkallat mycken arbetslöshet. Under intryck af de i utlandet gjorda första försöken med arbetslöshetsförsäkring bildades i Norrköping i början af år 1895 en kommitté af några för saken intresserade personer för att undersöka, hvad som genom arbetslöshetsförsäkring kunde uträttas för att skydda arbetarne mot arbetslöshet. Utredningen ledde till bildandet af »Försäkringsfonden mot oförvälad arbetslöshet», hvars ändamål i reglementets § 1 angifves på följande sätt:

»Denna försäkringsverksamhet har till uppgift att medelst afpassade premier åstadkomma ett kapital, tillräckligt stort att skydda medlemmarne från förluster vid möjligen förekommande arbetslöshet, förorsakad genom eldsvåda, konkurs eller affärsnedläggelse.»

Inträde i fonden tillkommer män och kvinnor med anställning inom handtverks- eller fabriksindustri i Norrköping eller dess förstäder. Till fonden erlägges en årspremie af $\frac{2}{10}$ proc. utaf den årliga inkomsten, beräknad efter veckoinkomst (lägst 1 kr. och högst 30 kr.). Vid inskrifningen erlägges därjämte en inträdesafgift, motsvarande halfva årspremiebeloppet. Understöd utgår med 75 proc. af inkomsten och utbetalas under högst 3 månaders tid hvarje år till medlem, som minst ett år tillhört fonden. För den första veckan af arbetslöshetstiden erhålles ingen ersättning. Understöd lämnas ej sådana personer — målare, murare, timmermän m. fl. — som årligen under vissa perioder bruka träffas af arbetslöshet.

När fondens interimsstyrelse på hösten 1895 framlade sitt förslag, rönt det genast ganska liflig anslutning. Men då gjorda framställningar om understöd från de större arbetsgifvarne till premieinbetalningar icke medförde önskad resultat, så svalnade intresset för saken, och fonden upplöstes, innan den ännu hunnit utöfva någon egentlig understödsverksamhet. Fondens samlade kapital lämnades till välgörande ändamål.

Om det ock hittills är de egentliga kroppsarbetarne, som företrädesvis sökt skydda sina medlemmar mot arbetslöshetens ekonomiska följder, så är det emellertid klart, att dessa kunna vara lika ödesdigra för många andra yrkesgrupper i samhället. Främst kommer härvid i betraktande den stora grupp af män och kvinnor, som inom industri, handverk, handel och samfärdsel sysselsättas i egenskap af *kontors- och butikspersonal*. Nästan alla de faktorer, som pläga framkalla arbetslöshet bland kroppsarbetarne, äro ock på samma sätt verksamma till skada för den sistnämnda kategorien af arbetstagare. Vid inträdande ekonomiska kriser, vid säsongens slut, till följd af naturföreteelser såsom eldsvåda, öfversvämning o. s. v. kunna de i högre befattningar anställda likaväl som arbetarne riskera att förlora sin plats och utkomst. Behovvet efter skyddsåtgärder häremot är otvifvelaktigt mycket lifligt känt, men har föga kommit till synes på grund af bristen på organisation och sammanhållning.

Inom *handelsresandekåren* i vårt land har man emellertid lyckats åstadkomma en stark och lifskraftig organisation, Sveriges handelsresandeförening i Stockholm, med uppgift att åt medlemmarne lämna sjuk- och begravningshjälp, understöd och pensioner. Denna förening har äfven ägnat uppmärksamhet åt frågan om arbetslöshetsunderstöd. »Aktiv medlem, som utan eget förvållande mistat sin plats eller som, om han utöfvar egen affärsverksamhet, genom ofrivilligt iråkadt ekonomiskt obestånd

Arbetslöshetsförsäkring för affärspersonal.

är i behof af understöd, äger att, efter styrelsens pröfning, erhålla ett tillfälligt understöd af etthundra kronor i månaden för en tid af högst tre på hvarandra följande månader.»

Under åren 1901—1907 har denna sida af föreningens verksamhet föranledt utbetalande af understöd

år 1901	åt	8 personer	med	tillsammans	1,750 kr.
» 1902	»	12	»	»	3,050 »
» 1903	»	8	»	»	2,000 »
» 1904	»	7	»	»	1,800 »
» 1905	»	5	»	»	1,300 »
» 1906	»	5	»	»	1,400 »
» 1907	»	7	»	»	1,700 »

Föreningen, som år 1907 hade 787 aktiva medlemmar, utöfvar inom sina egentliga områden en mycket betydelsefull verksamhet.

Den ofvanstående framställningen, som af naturliga skäl endast kunnat beröra vissa hufvuddrag af frågorna om arbetslösheten och om försäkringen mot dess ekonomiska följder, torde dock hafva ådagalagt de dithörande spörsmålen omfattande betydelse. Arbetslösheten medför så allvarliga faror för samhället och individerna, att dess bekämpande med alla medel alltmer blir en bjudande nödvändighet. Redan den ofvanberörda, i Stockholm år 1894 tillsatta kommittén för utredande af frågan om åtgärder mot arbetslösheten, hvilken kommitté tog kännedom om de i Bern och Stt Gallen samtidigt gjorda första försöken till arbetslöshetsförsäkring, uttalade såsom sin mening, att desamma, ehuru då ännu icke närmare pröfvade, otvifvelaktigt vore förtjänta af »synnerlig uppmärksamhet».

Sedan dess ha en rik erfarenhet om arbetslöshetsförsäkringen vunnits, och man kan numera med bestämdhet göra gällande, att på den vägen mycket kan uträttas. Särskildt har det visat sig, att staten kan med ringa självkostnad uppmuntra självhjälpsverksamheten på detta område, så att den bildar en för stora grupper af arbetstagare fullt tillfyllestgörande försäkringsform mot de ekonomiska följderna af arbetslöshet. Det lider intet tvifvel att äfven hos oss ett ingripande från staten i sådant syfte skulle blifva af största nytta.

Emellertid lär man icke i frågans nuvarande läge lämpligen böra ifrågasätta, att staten redan nu skulle på ett eller annat sätt ekonomiskt understödja arbetslöshetsförsäkringen. Därtill fordras obestriddligen en närmare kännedom, än den vi nu äga, rörande arbetslöshetens art, förekomst

och omfattning i vårt land äfvensom beträffande de former för statens verksamhet på arbetslöshetsförsäkringens område, hvilka för våra förhållanden kunna vara mest passande. Den förstnämnda delen af en undersökning härom, hvilken närmast tillhör området för den arbetsstatistiska afdelningens i kommerskollegium verksamhet, torde omedelbarligen böra anordnas. Så snart dess resultat föreligga, borde den senare delen af utredningen öfverlämnas åt en kommitté, inom hvilken särskildt arbetstagare i olika lefnadsställning måste blifva representerade.

På grund af hvad jag ofvan anfört samt i öfverensstämmelse med den framställning, som af kongressen för fattigvård och folkförsäkring redan tidigare gjorts hos Kungl. Maj:t, får jag sålunda vördsamt hemställa:

att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa en utredning rörande arbetslösheten i Sverige samt rörande försäkring mot dennas ekonomiska följder äfvensom till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill de gjorda utredningarna kunna föranleda.

Till motionen är bilagd en af 1906 års kongress för fattigvård och folkförsäkring till Konungen ingifven skrifvelse, hvari kongressen på angifna grunder i underdånighet hemställer, att Konungen ville låta företaga en utredning angående de åtgärder, som böra vidtagas af det allmänna för främjande af arbetslöshetsförsäkring i Sverige.

Den tanke, som här för första gången framföres inför Riksdagen, nämligen att med stöd af det allmänna söka främja försäkring mot arbetslöshet, har utskottet funnit beaktansvärd. Det lär icke kunna förnekas, att i samma mån Sverige allt mer utvecklar sig till ett industriellt producerande land, i samma mån komma allt större lager af befolkningen in under inflytandet af de växlande ekonomiska konjunkturerna, som efter tider af rika arbetstillfällen låta följa perioder af mer eller mindre omfattande arbetsbrist. Arbetslösheten tenderar att alltmer bli ett kroniskt samhällsöndt, som är oupplösligt knutet vid själfva de former, i hvilka vårt ekonomiska lif rör sig. Den framstår i allt högre grad som ett socialt problem, som samhället måste ta befattning med för att ej själf bli lidande.

De försök, som hittills gjorts att råda bot mot arbetslösheten och dess följder, hafva till att börja med varit af en rent förebyggande karaktär. Man har försökt att dels genom en allt mer fullkomnad arbetsförmedling

fylla alla de arbetstillfällen, som förefinnas, dels också att skapa nya sådana genom af stat och kommun eller enskilda föreningar igångsätta nödhjulsarbeten. I det förra afseendet har åtskilligt gjorts i vårt land, och arbetsförmedlingsverksamheten, numera understödd af staten, befinner sig för närvarande i en rask och lofvande utveckling. Genom denna arbetsförmedlingsverksamhet torde äfven en del arbetskraft kunna tillföras landsbygden, där inom jordbruksnäringen en ständig brist på arbetare råder, äfven då samtidigt arbetslöshet förekommer inom industrien. Men med dessa åtgärder har man dock endast kommit fram till det egentliga arbetslöshetsproblemet: sedan, så långt sig göra låter, de befintliga arbetstillfällena utnyttjats, står man inför den rest af arbetsvilliga, för hvilka, till följd af ogynnsamma konjunkturer på arbetsmarknaden, intet arbete finns att få. Dessa oförskyldt arbetslösa äro i vårt land hänvisade till fattigvården, för så vidt de ej med egna medel eller genom inbördes hjälp kunna hålla sig uppe.

I utlandet ha förhållandena föranledt upprepade försök att mildra de svåra följderna af inträffad arbetslöshet genom att det allmänna (stat eller kommun) i en eller annan form lämnar de arbetslösa pekuniärt understöd. Under dessa försök har småningom framväxt den moderna statsunderstödda och af staten reglerade *arbetslöshetsförsäkringen*.

Redan innan staten börjat gripa sig an med arbetslöshetsproblemet, hade industriarbetarna nödgats att på egen hand vidtaga åtgärder till gemensamt skydd mot inträffande arbetsbrist. Inom större och bättre organiserade yrken hade arbetarna börjat bilda understödskassor, hvilkas delägare, mot erläggande af en viss kontingent, vid fall af arbetslöshet tillförsäkrades ett visst närmare bestämdt understöd. Då statsmakterna sedermera själfva velat vidtaga åtgärder mot arbetslösheten, har erfarenheten snart gifvit vid handen, att detta skett mest effektivt och mest praktiskt genom att staten därvid begagnat sig af de redan organiserade arbetslöshetskassorna, lämnat bidrag till dem enligt vissa bestämda normer och uppmuntrat till bildande af nya. På denna princip grundar sig lagstiftningen om arbetslöshetsförsäkring i de tre europeiska länder, där den hittills blifvit införd, nämligen i Frankrike, Danmark och Norge. Beträffande detaljerna af denna lagstiftning tillåter sig utskottet hänvisa till den framställning, som innehålles i motionen.

Äfven i vårt land hafva arbetarna inom vissa yrken bildat arbetslöshetskassor, som mer eller mindre direkt skulle kunna tjäna till utgångspunkt för en statsunderstödd verksamhet, på samma sätt som skett i våra

två västra grannländer. Ett typiskt exempel på en dylik kassas organisation och stadgar lämnas af motionären i redogörelsen för svenska järn- och metallarbetareförbundets reshjälps- och understöds-kassa, en af de största och bäst organiserade i landet. Denna kassa, som är fullständigt skild från förbundets strejkunderstöds- och öfriga kassor, och hvars tillgångar ej få användas till annat än understöd vid i strängaste mening oförvårdad arbetslöshet, räknade år 1907 33,000 medlemmar och utbetalade till dessa under åren 1902—1907 mellan 60 och 70 tusen kronor om året — siffror, som ge en god föreställning om hvilka betydande resultat, som kunna ernås genom en dylik sammanslutning till inbördes hjälp.

Från rent försäkringsteknisk synpunkt har det visat sig gynnsammast att i en och samma arbetslöshetskassa sammansluta utöfvorna af endast ett yrke eller arbetarna inom en yrkesgrupp, där riskprocenten för samtliga medlemmar alltså är i det närmaste lika och kassans ekonomi således med tillräcklig visshet kan beräknas. Häraf har emellertid blifvit en följd, att endast de större, bäst organiserade och högst stående yrkena hittills kunnat åstadkomma understöds-kassor af någon betydelse. De svagare yrkena och yrkesgrupperna, de sämre organiserade eller helt oorganiserade arbetarna hafva hittills saknat den kraft och den sammanhållning, som kunnat sätta dem i stånd att i gemensamt intresse bilda dylika kassor till inbördes hjälp. Inom dessa yrken torde först ett handtag från statens sida komma att möjliggöra bildandet af arbetslöshetskassor, liksom i de yrken, där dylika kassor redan finnas, statshjälpen gifvetvis komme att verka i hög grad stärkande och främjande.

Utskottet håller före att den verksamhet till själfhjälp, som staten på detta sätt skulle kunna framkalla och befordra, är af den största betydelse för de stora grupper af medborgare, som därpå beröras, och därigenom också för samhället i dess helhet. Det är uppenbart, att äfven då de arbetslösa ej direkt sjunka ned under fattigvårdsstrecket, de likväl, om de äro helt hänvisade till sig själfva, snart bli försatta i ett tillstånd af ekonomisk svaghet, hvarur de endast långsamt och med möda kunna arbeta sig upp. Att sålunda betydande klasser af samhällsmedlemmar periodiskt sjunka ned till en ekonomiskt mindrevärdig nivå, måste återverka ogynnsamt på hela samhället, hvars fattigvårdstunga ökas, medan samtidigt konsumtionskraften förminskas. Äfven förhållandena på arbetsmarknaden måste bli osäkrare och oroligare ju större växlingar i sin ekonomi arbetarna äro utsatta för. Under tider af nöd ökas det sociala missnöjet, hvartill kommer den förödmjukelse, som för en arbetsvillig arbetare ligger

i att nödgas anlita fattigvården och därigenom oförskyllt lida inskränkning i sina medborgerliga rättigheter.

Alla dessa svåra sociala följder af den växlande tillgången och bristen på arbete söker arbetslöshetsförsäkringen afhjälpa i mån af de resurser, som stå den till buds. Som medlem i en arbetslöshetskassa tvingas arbetaren, äfven om han eljest saknar fallenhet att spara, att vecka för vecka lägga af en obetydlig del af sin lön och får i ersättning härför, när arbetslöshet inbryter, ett mångdubbelt större belopp igen, som kan hjälpa honom öfver den första svåra tiden. Utskottet vill hålla före, att lika väl som staten finner det riktigt att bidraga till sjukkasseverksamheten och den allmänna arbetsförmedlingen, lika väl torde det ligga i samhällets intresse att uppmuntra den gagneliga verksamhet, som ligger i arbetslöshetsförsäkringen och som genom statens mellankommande bör kunna vinna en kraftig utveckling.

Äfven från en annan synpunkt menar utskottet, att det vore lyckligt om staten här ville ingripa. Det samarbete med de statsunderstödda arbetslöshetskassorna och den kontroll öfver deras verksamhet, som blefve en följd af statsbidraget, skulle bringa ett viktigt led af arbetarerörelsen i nära kontakt med de centrala statsorganen på ett sätt, som endast kan betecknas som fördelaktigt. Genom sin kontroll öfver kassorna blir staten satt i tillfälle att noga tillse, att icke bidraget ensidigt kommer att gynna någon särskild riktning eller partibilddning, utan att den fullaste opartiskhet i detta afseende upprätthålles, hvilket utskottet anser vara en oeftergiflig förutsättning för att statsunderstöd skall lämnas. Slutligen vill utskottet framhålla, att staten som villkor för statsbidrag alltid måste komma att uppställa den fordran, att kassornas arbetslösa medlemmar skola anmäla sig på arbetsförmedlingsanstalterna och antaga det arbete, som där lämpligen kan erbjudas, hvarigenom också arbetsförmedlingsverksamheten kommer att ernå den största möjliga effekt.

Utskottet har redan förut framhållit det nära sambandet mellan arbetslöshetsproblemet och fattigvården. Då för närvarande en kommitté blifvit tillsatt för att utarbeta förslag till ny fattigvårdslagstiftning för riket och frågan om fattigvården således i största omfattning tages upp till behandling, anser utskottet tidpunkten vara särskildt lämplig att äfven upptaga till undersökning den närliggande frågan om åtgärder mot arbetslöshet.

Detaljerna af en blifvande lagstiftning har utskottet ansett sig hvarken kunna eller böra upptaga till diskussion, då dessa måste bli beroende på resultatet af den föreslagna utredningen. En sådan utredning måste emellertid, som motionären framhåller, föregås af en undersökning om arbets-

löshetens förekomst och former i vårt land samt beträffande den utländska lagstiftningen på detta område och dess tillämplighet på våra förhållanden. Härvidlag bör, enligt utskottets uppfattning, äfven tagas i betraktande jordbrukets behof af rikligare arbetskraft samt den inverkan en statsunderstödd arbetslöshetsförsäkring kan komma att utöfva i detta afseende.

Under ärendets behandling har utskottet från Kungl. civildepartementet fått mottaga en i tryck utgifven »P. M. angående arbetslöshetsförsäkring», hvilken på departementets föranstaltande utarbetats under föregående år. Denna promemoria innehåller hufvudsakligen en redogörelse för de åtgärder, som i utlandet vidtagits till främjande af arbetslöshetsförsäkringen, och öfverensstämmer denna redogörelse i allt väsentligt med den, som lämnats af motionären. Däremot innehåller promemorian ingen utredning beträffande införandet af arbetslöshetsförsäkring i vårt land. Promemorians författare avslutar sin redogörelse med att uttala den uppfattningen, att man i Sverige borde afvakta resultatet af lagstiftningen i Norge och Danmark och alltså ej för närvarande vidtaga några åtgärder. Denna mening har utskottet ej kunnat ansluta sig till. Den danska lagen, som trädde i kraft samtidigt med att promemorian författades, har sedan dess hunnit uppvisa resultat, som synas i hög grad uppmuntrande, och under utförandet af den förberedande undersökning, som af motionären begäres, torde ökad erfarenhet från såväl Norge som Danmark i rik mån kunna vinnas.

Med stöd af hvad utskottet anfört, får utskottet alltså hemställa,

att Andra Kammaren för sin del med bifall till förevarande motion ville besluta, att Riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t tacktes låta verkställa en utredning rörande arbetslösheten i Sverige samt rörande försäkring mot dennas ekonomiska följder äfvensom till Riksdagen inkomma med de förslag, hvar till de gjorda utredningarna kunna föranleda.

Stockholm den 24 Mars 1908.

På utskottets vägnar.

ROBERT JOHANSSON.

Reservation.

Då en kännbar brist på arbetskrafter inom vår modernäring gör sig gällande öfver hela vårt land och denna brist för hvarje år som går blir allt mera trängande, skulle en lagstiftning i den riktning, som med motionen åsyftas, bidraga¹ att göra denna nöd ännu mera tryckande. Tendensen går ju i den riktningen, att arbetskrafterna cupphörligen dragas ifrån landsbygden och in till de större städerna och industricentra. Om en arbetare ännu skulle hysa någon betänklighet för att öfvergifva sin anställning på landet för att söka sådan i städerna eller i industriens tjänst af fruktan för att vid ett eller annat tillfälle blifva utan arbete, så skulle ju denna fruktan försvinna i samma mån som han tillförsäkrades godtgörelse af staten eller kommunen vid tillfällig arbetsbrist. Det heter visserligen uti motionen, att det endast skulle gälla *oförvållad* arbetslöshet, men med den riktning, som fackföreningsväsendet tagit inom vårt land, med strejker och bojkottning, med hot till lif och egendom, därest den enskilde arbetaren icke underordnar sig detta tyranni, skulle det icke dröja länge, förrän hvarje arbetslöshet blefve tolkad såsom oförvållad. Det blefve med andra ord ett bekvämt sätt att understödja fackföreningarnas strejkkassor. En sådan lagstiftning anser² jag för min del ovärdig den svenska Riksdagen. Det gifves många och lämpligare sätt att afhjälpa nöden vid oförvållad arbetslöshet. Om tillfällig arbetslöshet uppstår på en plats eller annan, så skulle, enligt mitt förmenande, ett långt bättre korrektiv däremot kunna åstadkommas därigenom, att en väl organiserad arbetsförmedling genomfördes. Sådana anstalter borde finnas inom hvarje län och inom hvarje samhälle, där ett större antal arbetare söka sysselsättning. Därigenom skulle åtminstone någon del af de arbetareskaror, som strömma in till de större städerna och industricentra, kunna återbördas för landsbygden och jordbruket, som, säga hvad man vill, likväl utgör landets modernäring och den grundval, hvarpå samhällets sunda utveckling måste byggas. Det är farligt att leka med elden. Den

föreliggande motionen, huru vackra orden än blifvit lagda, utmynnar likväl i ett förslag, som, om den blefve omsatt i praktiken, skulle underminera arbets- och samhällsfriden inom vårt land.

På grund af det anförda hemställer jag, att Andra Kammararen afslår såväl utskottets förslag som den föreliggande motionen.

Stockholm den 24 mars 1908.

Sten Nordström.
